

● Panorama grada Oulu

Finski obrazovni sustav

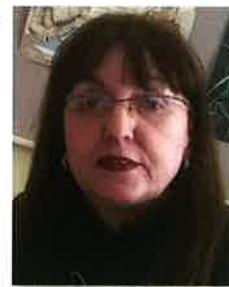
SUSTAV PO MJERI POJEDINCA

Finski roditelji, kao i svi ostali na svijetu, vole svoju djecu, ali im tu ljubav ne pokazuju kupovinom skupih stvari, bez razloga i surhe. Iako su Finci bogatija od nas, djecu u školu ne šalju u skupoj odjeći, u kojoj se ne moguigrati jer bi se mogli isprljati ili iskidati, u kojoj ne mogutrčati po dvorištu, prevrtati se po travi budući da djeca provode jako puno vremena u prirodi, čim im to klimatski uvjeti dopuste.

Gоворити о финском образовном системе на первый взгляд односложно, а на самом деле это не так. Хотя эта система отличается от английской тем, что включает в себя как основные, так и средние школы, каждая из которых имеет свою историю и традиции. Такие школы, как, например, школа в городе Оулу, расположенная на берегу реки Кеми, являются важной частью местного сообщества и предоставляют высокое качество образования.

Однако самое интересное в финской образовательной системе – это то, что она ориентирована на индивидуальный подход к каждому ученику. Важно отметить, что финская система образования отличается от других тем, что она не ставит задачу подготовки к экзаменам, а ставит задачу подготовки к жизни. Для этого учащимся предлагаются различные виды деятельности, которые помогают им развить свои способности и интересы.

Среди этих видов деятельности можно выделить спортивные мероприятия, музыкальные концерты, художественные выставки, научные конференции и т. д. Все эти мероприятия проводятся на базе школы, что позволяет учащимся не только получить практический опыт, но и развить свои творческие способности.

Zdenka Blaslov, prof.
savjetnik
Pomorska škola, Split

● Učionica u finskoj školi

svjedočila promjenama i reformama koje se događaju svakih desetak godina (to je jedan kontinuitet finskog obrazovnog sustava još od šezdesetih godina), a zvanje poučavateljice školskoga kurikula samo je povećalo moj interes za različite obrazovne sustave. Jako je teško upoznati i, na neki način, barem nakratko biti sudionikom jednoga kreativnoga obrazovnoga sustava, a onda se vratiti u naš koji se „stoljećima nije mijenjaо“.

Naša škola

Možete reći kako to nije istina, ali ako mi navedete razlike i autonomiju koje su te promjene školama donijele, složit će se s vama. Ja sam profesorica hrvatskoga jezika, a maturirala sam prije četrdeset godina. Za tih četrdeset godina, sviđalo se to nama ili ne sviđalo, svijet se oko nas okrenuo za 300 %. A naš obrazovni sustav ili sadržaj našega predmeta?

Moja je učionica, u školi, gotovo identična onoj mojoj u kojoj sam ja kao učenica sjedila u gimnaziji, a program se promijenio nekih 20 %, a na te su promjene utjecali događaji iz bliske prošlosti. Naravno, ne želim ovim tekstrom negirati i ono što je dobro u našem obrazovnom sustavu, a to smo mi – nastavni kadar koji se trudi – da

pronađe načine kako približiti školu učenicima, kako zastarjelo gradivo modernizirati, kako se služiti modernim metodama u radu pored tolike količine gradiva i bez odgovarajuće tehnologije. I mnogi među nama pronalaze načine.

Naše osmogodišnje osnovno školstvo podijeljeno je na razrednu i predmetnu nastavu, a svaki dio traje po četiri godine.

Njihova škola

U Finaca osnovna škola (*peruskoulu*) traje devet godina i sastoјi se od niže i više razne. Niža razina, tj. razredna nastava (nekad se nazivala ala-aste, i trajala je 4 godine kao u nas) traje šest godina, a viša razina ili predmetna nastava traje tri godine (sedmi, osmi i deveti razred). Na nižoj razini jedan nastavnik ne predaje sam sve predmete. Strani jezik, glazbenu i likovnu kulturu mogu predavati i drugi nastavnici.

Ako se u razredu pokaže da koje dijete ima sklonosti za glazbu, likovni ili bilo koji drugi predmet, nastava se iz tih predmeta može, ali i ne mora pojačati, to će ovisiti o želji djeteta. I finski prvašić (u školu se polazi sa sedam godina), kao i hrvatski, pred odlazak u prvi razred osjeća ogromno uzbuđenje (kao i cijela obitelj). Za razliku od

● Učenička klupa

učeni-
izirati,
u radu
odgo-
nama

vo po-
nasta-

traje
razne.
ad se
kao u
pred-
osmi
n na-
strani
u pre-

dijete
o koji
meta
siti o
se po-
pred
o uz-
ku od

roditelja hrvatskog, u Finskoj se roditelji ne brinu kako će nabaviti i platiti sve školske udžbenike i ostale potrepštine, niti koliko će školska torba biti teška. Za to se pobrinula finska država. Sve, ali apsolutno sve, za učenike je finskih osnovnih škola besplatno. Od knjiga, hrane, prijevoza do školskih izleta, baš sve. Finska država za jednoga učenika odvoji do osam tisuća eura godišnje. I tako se nastavlja tijekom cijelog njegova obaveznoga školovanja. Ono što je najljepše u svemu tome jest da ni djeci, ni roditeljima ne smeta što svi imaju gotovo iste školske torbe, pernice i tomu slično. Udžbenici se ne vraćaju, djeca po njima mogu pisati. Srednjoškolsko obrazovanje, fakultet i doktorat, također su besplatni. Knjige kojima ćete se koristiti u ovom razdoblju kupujete sami, ali hoće li one biti stare ili nove, ili vam uopće ne će trebati (u srednjoj školi). Ako ste dobar student, država vas nagrađuje nepovratnim stipendijama, a za vrijeme doktorata također dobijete stipendije i po dvadeset i pet tisuća eura godišnje. Obrazovanje je Fincima iznimno važno. Kako je kod nas, mislim da vam je poznato. Držim da je ovo jedna od najvećih razlika, i to teško premostiva razlika između naših dvaju sustava.

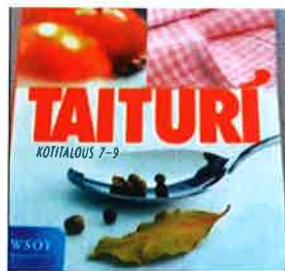
Tako je Finskoj

Finski roditelji, kao i svi ostali na svijetu, vole svoju djecu, ali im tu ljubav ne pokazuju kupovinom skupih stvari, bez razloga i svrhe. Iako su Finci bogatija od nas, djecu u školu ne šalju u skupoj odjeći, u kojoj se ne mogu igrati jer bi je mogli isprljati ili iskidati, u kojoj ne mogu trčati po dvorištu, prevrtati se po travi budući da djeca provode jako puno vremena u prirodi, čim im to klimatski uvjeti dopuste. Odjeća je komotna, skromna i pri-

lagodjena dječjoj dobi. Finci ne vole razbacivanje pa djeca u tom razdoblju mogu dobivati i polovnu odjeću, jer ju brzo prerastu, a najvažnije je da ih odjeća ne sputava. Trgovište polovnom odjećom (*second hand*) vrlo su popularne za odjeću, no nikako i za obuću. Ona je uvijek prave kvalitete. Do prvih malih matura, djeci se ne kupuju, odnosno veoma se rijetko kupuju, nove i skupe stvari, i od toga nitko ne pravi pitanje. To je tamo tako. Finci jednostavno ne drže do toga, barem ne u onom razdoblju kada to – u njihovoj kulturi – nema smisla. I bez obzira što nemaju nikakvih izdataka za školu, roditelji su vrlo racionalni. Čini se kako Fini svoju djecu od najranije dobi uče svemu onome što će im pomoći da postanu odgovorniji i samostalniji ljudi i građani. Tako ih uče obavljanju raznih kućnih poslova, naravno u skladu s njihovom dobi i psihofizičkim mogućnostima. Finska djeca rad u kući ne doživljavaju kao teret, kaznu ili „moranje“, već kao nešto što se podrazumijeva. Kako im igra nikada i nikako nije uskraćena (jedan od razloga zašto polaze u školu sa sedam godina), tako se podrazumijevaju i primjerene radne obvezne.

Domaćinstvo i rukotvorine

Finska je država u kojoj su znanje i rad veoma važni, u osnovnoj školi postoji predmet *Käsityö* (rukotvorine ili obrti ili zanati) koji je obvezan od prvoga razreda, a od 7. do 9. razreda i predmet *Kotitalous* (domaćinstvo), gdje uče kuhati, razlikovati zdravu hranu, pripremati stol za

• *Domaćinstvo*, udžbenik 7.-9. razreda

objed, voditi kućne rashode i prihode, kako čuvati zdravlje i sl.

Iz predmeta *Käsityö* tijekom školovanja djeca uče plesti, šivati, glaćati, raditi s drvetom, obavljati sitnije popravke u kući itd. Zanimljivo je promatrati djecu kako zainteresirano kuhaju (naravno, u školama postoje prave kuhinje) ili uče kakvu obrtničku vještina izrađujući korisne ili lijepе predmete. I vjerovali ili ne vjerovali, u tome uživaju.

Stvaralačko ozračje

Ono što me u finskim školama uvijek iznova iznenadi jest poticajno stvaralačko ozračje. Ne bih željela da pomislite kako je sve u Finskoj, i u finskim školama, idealno i savršeno. Nije. Imaju i oni problema. Ali oni, za razliku od nas, stalno djeluju i čine da škola bude mjesto kreativnosti, mjesto gdje će se učenici i nastavnici dobro osjećati. Stoga nije ni čudno da njihovi učenici svoje nastavnike zovu imenom. Mogu oni reći naravno i *opetaja* (nastavnice, izraz je jednak za sve dobi i sve škole), nije zabranjeno, ali oslovljavanje imenom znak je partnerstva, a ne jednakosti, to sam susretala i u norveškim školama. Tko je profesor, a tko učenik i te kako se zna. Postoji golema kolica poštovanja štovanja, a to proizlazi iz poštivanja nastavničke profesije u finskom društvu. A gdje smo mi? Kako je kod nas?

U finskim učionicama svaki učenik sjedi za svojom klupom. U učionici se učenici, ovisno o potrebi, različito razmještaju. U razrednom je odjelu najviše dvadesetak učenika, u strukovnim školama učenici su uglavnom u skupinama prema predmetima koje uče, dok u gimnazijskim učionicama ima može biti i 30 učenika. Međutim, kojim će rasporedom slušati određeni predmeti, ovisi o individualnom planu učenika. A to je već priča za sebe

Planiranje nastave i autonomija

U Finskoj je gradska uprava odgovorna za organiziranje nastave i postignuća obveznih ciljeva. Naravno, sve polazi od Parlamenta i Državnog savjeta koji određuju opće ciljeve i godišnji broj nastavnih sati. Ministarstvo obrazovanja predlaže zakone koji se tiču školstva, a Nacionalna uprava za obrazovanje određuje konkretne ciljeve i ključne sadržaje te donosi nacionalni kurikul. Škole u Finskoj imaju apsolutnu autonomiju. To se najviše odražava na slobodnom izboru nastavnog materijala (rad uz udžbenik ili bez udžbenika) i izboru nastavnih metoda.

Naime, kako je izbor udžbenika i nastavnih sredstava slobodan, tako je i s nastavnim jedinicama. Nastavnik može slobodno odrediti kojim će redom i kojim načinima pristupiti nastavnoj jedinici (projektno ili kako drugačije), bez obzira kako tomu – u istomu nastavnom predmetu i temi – pristupa njegov kolega u drugoj školi.

Zadržava se na nastavnoj jedinici onoliko koliko je potrebno učenicima da se ostvare ishodi učenja. U Finskoj je sve podređeno onomu što će učenik stići na kraju: potrebne vještine i znanja, a ne kojim će slijedom teći obrada nastavnih jedinica. Sve su pri-

● U učionici finskoga jezika, s učenicima više osnovne škole

vorna za
bveznih
umenta i
oće cilje-
Ministar-
koji se
za obra-
ključne
il. Škole
niju. To
n izboru
penik ili
metoda.
i nastav-
s nastav-
lobodno
ačinima
ktno ili
omu – u
ni – pri-

onoliko
e ostvare
dredeno
: potreb-
slijedom
e su pri-

preme za novu školsku godinu obavljene daleko prije početka školske godine, tj. prvoj dana za učenike. Nastavna godina u finskim školama ne počinje i ne završava svugdje u isto vrijeme (kao u nas). Nastavna je godina podijeljena uglavnom u pet razdoblja (što opet ovisi o školi, jer škola može odlučiti da to budu samo dva razdoblja ili tri), a početak nastavne godine, kao i završetak, određuje svaka županija prema svojim (uglavnom klimatskim) uvjetima.

Kako boravim najviše na dalekom sjeveru Finske, tako znam da nastava počinje sredinom mjeseca kolovoza, a završava krajem mjeseca svibnja. Tada prestaje rad u svim školama okruga grada Oulu ili županije i praznici počinju kako za učenike, tako i za nastavnike. Ovdje moram dodati kako, u dvadeset godina, nikad nisam čula kritike na račun poprilično dugih praznika (pri tomu mislim na odmor za nastavnike).

Finci vjeruju učiteljima

Finci drže kako je to povlastica koju nastavnici zaslužuju. U Finskoj se prosvjetarsko zanimanje drži najkreativnijim zanimanjem i, bez obzira što učiteljske plaće nisu na samu vrhu (nego u zlatnoj sredini), vrlo je velika konkurenca za mjesto na učiteljskim studijima u Finskoj. To je tema o kojoj bi se mogao napisati cijeli članak: u Finskoj se oni školju, kao i mi, za profesionalne nastavnike, što u Engleskoj, recimo, nije slučaj. Sličnost postoji u nastavnom kadru strukovnih škola gdje se inženjeri, pravnici i ostale profesije dodatno obrazuju za rad u školi, ali neposredno prije početka rada u školi. O tome koliko se prosvjetarsko zanimanje cijeni, pokazala je i jedna nedavna anketa gdje su na pitanje: *Kome najviše vjerujete u Finskoj?* ispitanici odgovorili: *Policiji i učiteljima.*

• Helena Pirilä, ravnateljica *Myllytullin koulu* (škole)

Kad sam god boravila duže u Finskoj, posjećivala sam i osnovnu i srednju školu (strukovnu i gimnaziju). U finske je škole lako ući, kao i u naše. Potražite ravnatelja (odnosno rektora) kažete tko ste i što ste, što vas zanima i oni vam vrlo rado izlaze ususret. Ja sam se uglavnom družila s profesorima finskog jezika jer me je zanimalo njihov predmetni kurikul, ali razgovarala bih i s drugim nastavnicima ili pedagoškom službom kada sam željela steći sliku o ustroju obrazovnoga sustava ili škole. Reći ću koju riječ o ravnateljima. Inače, ravnatelji škola biraju se jedanput, natječaj je javan, a kandidati moraju svoje zamisli predstaviti elaboratom te proći nekoliko razina potvrđivanja. Međutim, ono što je važno jest činjenica da svi kandidati prolaze određeni psihotest (koji nije ni jednostavan ni lagan) jer kada su izabrani, ostaju na toj funkciji do kraja svojega radnoga vijeka (to bi se jako svidjelo našim ravnateljima). Da bi se na toj funkciji i ostalo, izabrana se osoba trudi ostvarivati što bolje odnose u školi i postizati uspjehe na različitim područjima školskoga rada tijekom cijelog radnoga vijeka, ali ne u smislu konkurenčijske utrke s drugim školama, nego uspjehom svojih učitelja i učenika.

Helena Pirilä, ravnateljica škole *Myllytullin* otvorena je i srdačna, nadasve uspješna, osoba koja ima uvijek vremena za ljude. Kada sam ju upoznala, podsjetila me na ravnateljicu OŠ *Marjan* u Splitu, Zdenku Barović, što mi je dokaz da i mi imamo vrsne ravnatelje koji se znaju nositi i s daleko težim uvjetima.

Finske škole uče marljivosti

Važno je da su učenici i roditelji zadovoljni onime što se u školi odvija (a tu nisu baš skromni). Tako su finske škole (bez obzira je li to osnovna ili srednja) jedna zadovoljna košnica marljivih ljudi, ali i djece. S obzirom da se osnovne škole sastoje od niže i više razine, ravnatelj (rektor) ima i dva pomoćnika koji se nazivaju direktorima: jedan za razrednu nastavu, a drugi za predmetnu nastavu (oni mogu imati dio satnice u nastavi).

Ako u razrednoj nastavi postoje učenici s poteškoćama u razvoju, za njih se organizira grupa u kojoj je najviše pet učenika, a posebno obučeno nastavno osoblje vodi brigu o toj djeci. To je ono što kod nas ne postoji pa se učiteljice u takvim okolnostima same snalaze, uz napomenu da ovdje nije riječ o asistentima u nastavi, ali i oni postoje ukoliko ih učitelj traži.

● Odmor na hodniku

Nastavna godina traje 190 dana. U koliko će razdoblja nastavni dani biti podijeljeni, pridržano je pravo svake škole. U finskim školama ne postoji školsko zvono (niti u drugim obrazovnim sustavima). Školski sat može trajati 40 ili 45 minuta, a može i 75 minuta. Odmor između satova traje od 10 do 15 minuta, a stanka za ručak 45 minuta. Sve ovisi o unutarnjoj organizaciji škole i potrebama nastavnika. Pored školskog restora, u školama (osnovnim i srednjim) postoje i prostorije u kojima učenici mogu provoditi svoje slobodno vrijeme. Učenike čete naći i na hodnicima, jer su hodnici ispunjeni klubovima, ali nema tu galame koja bi remetila rad onih koji su u učionicama. Za vrijeme stanke za ručak ili nakon ručka, niži razredi vrijeme provode u školskom dvorištu u pratnji dežurnih nastavnika, a viši razredi u školskim prostorijama za odmor.

Dok u osnovnoj školi postoji kabinetska nastava, u srednjim školama to ne mora biti točno određeno (poglavitno u strukovnim, jer su uglavnom sve učionice tehnički podjednako opremljene). Ne znam kada su točno uveli elektronske dnevničke (koji nemaju absolutno nikakve sličnost s našima) u obrazovni sustav, oni ponajviše služe za komunikaciju s roditeljima. Ako je učenik izostao s nastave, njegovi roditelji to odmah dobivaju na znanje, skupa sa svim ostalim informacijama. U školama ne postoji „primanje roditelja“ ni „roditeljski sastanci“ u obliku koji se primjenjuje kod nas. Međutim, suradnja škole s roditeljima posebno je razvijena i važna. Roditelj uvijek može doći samostalno u školu i zatražiti razgovor s bilo kojim predmetnim nastavnikom. Pedagoška je služba u školi dobro razvijena i od velike je važnosti u tom odnosu. Godišnje se organiziraju sastanci roditelja i

svih
ljati
mno
biti
ca ka
radi
žemalj

Str
Po
skih
taan
Tamo
rada
u Fin
nica
obraz
zovan
Finci
je svij

U F
inspek
s isku
uobič
minis
doček
pitanje
ram ra

● Učionič
Aino-M

U količnjem, finskim (niti u finski sat je i 75 od 10 minuta. te i po restoranu postoje ovoditi nači i eni klu metila rijeme razredi u prat u škol netska mora rukov hnički ada su oji ne ašima) uže za učenik dmah stalim „pri nci“ u Među sebno može razgo nikom. vijena 1. Go telja i svih nastavnika pa roditelji mogu postavljati pitanja svakom nastavniku. Ima tu još mnogo detalja i svaki bi dio sustava mogao biti priča za sebe. Još je jedna bitna činjenica koja nas razlikuje: u finskim se školama radi samo u jednoj smjeni, a mi o tome možemo još uvijek samo sanjati.

Strukovne škole

Posjetila sam jednu od najskupljih finskih strukovnih škola, *OSAO Haukiputaan yksikko* (vrijednu 21 milijun eura). Tamo me je od opremljenosti i uvjeta rada gotovo zaboljela glava. Ono što vas u Finskoj ostavlja začuđenima jest činjenica kako je cijelokupno društvo okrenuto obrazovanju i sve što se radi glede obrazovanja ne drži se luksuzom. Kao da se Finči drže krilatice *Kad imaš znanje, cijeli je svijet tvoj*.

U Finskim školama ne postoji prosvjetna inspekcijska ustanova, ukinuta je 1990. god. Kad bi tko, s iskustvom *naših ljudi i krajeva*, uputio uobičajeno pitanje: „Odrađujete li svu administraciju kad vas nitko ne kontrolira?“, dočekao bi ga lice začuđena izraza. „Kakvo pitanje! Pa zna se što mi je posao i što moram raditi.“ Ne želim reći da smo mi lij

i neodgovoran narod, jer to ne bi bila istina, ali o odgovornosti prema društvu i sebi mogli bismo mnogo naučiti od Finaca, općenito od Skandinavaca. Ta vas količina odgovornosti, zapravo, pomalo i zatekne. Nije to nešto nalik vojnoj disciplini, to je čista demokracija, a Finči kažu da je demokracija u prvom redu odgovornost prema društvu i sebi. Dođe li do kakvih problema, neugodnosti ili neslaganja (na primjer, negativnih ocjena u razredu iz jednoga predmeta) problem zajedno rješavaju školska pedagoška služba i ravnatelj. I tako sam zapravo stigla do onoga po čemu se opet drastično razlikujemo – po ocjenjivanju.

Ocenjivanje i još ponešto

Finski obrazovni sustav poznaje, za razliku od našega, samo jedan način provjeravanja znanja ocjenjivanja, i to je pismeno provjeravanje. Usmeni se način ispitivanja jednostavno ne primjenjuje. Moj se suprug ne sjeća da je toga bilo u njegovo vrijeme, a njegova je majka bila učiteljica. Dakle, ni tada nije bilo provjeravanja znanja usmenim ispitivanjem. Zašto? To pitanje nisam postavila. Možda jedan od razloga leži u činjenici da je njihov obrazovni sustav temeljen na organizaciji nastave po modelu češkoga pedagoga Jana Amosa Komenskoga. Jednostavno nije bilo „seciranja“ ulomaka u čitankama. Finči nikada nisu išli u širinu već u dubinu. I mislim da je bit uspjeha u tome. Neki se možda neće složiti s tim držeći kako mi imamo daleko šire znanje iz opće kulture. No, pritom zaboravljamo jednu činjenicu: oni dobiju mnoštvo informacija, ali odaberu samo one koje su im potrebne, njima je mnogo važnije naučiti učenike kako će, poglavito danas, doći do određenih informacija. Za

• Učionica finskoga jezika i nastavnica finskoga jezika Aino-Maia

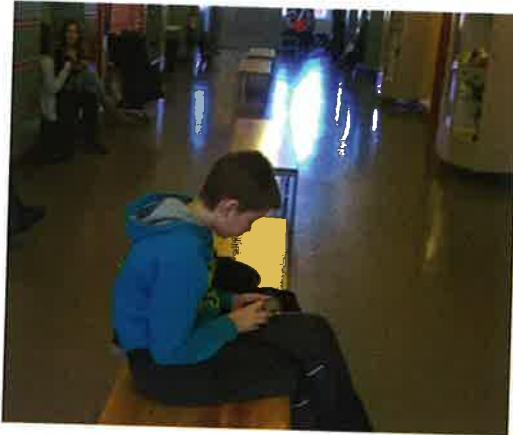

one koji žele znati više uvijek ima slobodna prostora i vremena, a što je još važnije – ima i novca. Moram ovdje dodati kako su finski nastavnici, za razliku od naših, plaćeni za svoje izvannastavne aktivnosti, što im omogućuje i još višu plaću.

Usmeno ispitivanje pojам je koji ne postoji u finskim školama. Stoga su naše finske kolegice i kolege oslobođeni onoga dnevnoga stresa (i na tome im zavidim) koji se stvori kada prozvani učenik kaže: *Nisam učio*. ili *Nisam spremam*. Danas se u našem društvu govori samo o učeničkom stresu prilikom ispitivanja, a nitko ne razmišlja o količini stresa koju mi ponesemo kući kada nam dvadesetak učenika ponudi isti ovakav negativan odgovor iako im je ispitivanje unaprijed najavljen.

Provjeravanje znanja

Ovladanost gradivom i svoje stećeno znanje finski učenici pokazuju u pisanim provjерama. Za takav način provjere postoje posebne pripreme, sve je unaprijed zakazano i točno se zna nakon kojih cjelina (i koje količine gradiva) dolazi provjera. Uz provjeru ide i vrjednovanje (evaluacija). Ocjene su u finskom obrazovnom sustavu u rasponu od 4 do 10, a neke su se srednje škole vratile na sustav ocjena od (0) 1 do 3, kakav je na fakultetu. U nižim razredima, točnije, od prvoga do četvrtoga, ocjenjivanje je opisno (ali ne mora biti apsolutno). Ocjena 8 osnovna je ocjena prema kojoj se određuju nacionalni okvirni standardi i kriteriji. Ocenama 6 i 7 upravo se poručuje ili ukazuje učeniku i njegovim roditeljima da treba učiniti dodatne napore ako se želi postići potreban standard, dok je ocjena 5 krajnje upozorenje učeniku i roditeljima kako učenik treba mijenjati pristup učenju.

• Mir i tišina u školskim hodnicima

Jasno je da ocjena 4 znači nezadovoljavajuće rezultate. Tu su još ocjene 9 i 10, njih se ne dobiva tako lako. Njima se iskazuje kakvo osobito obilježje određenoga učenika, ono po čemu se taj učenik razlikuje od ostalih (primjerice način rada, zalaganje, rezultati). Na kraju svakoga razdoblja učenici mogu, ali i ne moraju, dobiti potvrdu jer roditelji su o svemu informirani (ovo se ne odnosi na završnu diplomu).

Ocenjivanje u finskom obrazovnom sustavu ima za cilj poticanje učenikova razvoja koji treba biti usmjeren prema načelima iz nacionalnoga kurikula. Učenik se, zahvaljujući vrjednovanju i samovrijednovanju, često stavlja u ulogu kojom se preispituje s obzirom na vlastito učenje i znanje, da sam provjerava stupanj stečenih vještina i da prosudi kolika je važnost učenja i samostalnoga učenja.

U Finskoj gotovo i nema ponavljanja razreda jer je razlika između najslabijih i najboljih učenika, čini mi se, najmanja na svijetu.

Ako koji učenik ne postigne prolaznu ocjenu iz kojega predmeta, ta se ocjena prenosi jednu ili čak dvije godine u sljedeće ra-

zrede, ali ne može dobiti završnu diplomu dok ne dobije prolaznu ocjenu iz „prenesenih“ predmeta. S druge strane, učenik koji je položio sve predmete, ali nije zadovoljan ocjenom jednoga predmeta (primjerice iz finskoga jezika) može – tijekom sljedeće godine – tražiti ponovno provjeravanje za višu ocjenu. Također, učenik koji nije dobio prolaznu ocjenu može „pauzirati“ sljedeću godinu i polagati samo onaj predmet iz kojega nema prolaznu ocjenu.

Učenik bira što će i kada će učiti

Može nam se činiti nepojmljivom i činjenica da učenik ima pravo i mogućnost (poglavito u srednjoj školi) sačiniti vlastiti plan reda slušanja predmeta, odnosno područja ili dijelova određenoga predmeta.

Vjerujem da se nama može činiti prilično zbrkano sve to što se događa u njihovim školama, a vjerujete mi da postoji i te kakav red. No i finskim je kolegama nejasno ono što je nama uobičajeno. Gotovo uvijek mi postavljaju pitanje: *Zašto vi uvijek učite isto?* (osobito kad se nakon osnovne škole ide u gimnaziju). Neke dijelove finskoga obrazovnoga sustava naći ćete i u drugim europskim sustavima gdje su biologija i kemija jedan predmet, ma-

• Učiteljski radni stol

tematika i fizika također jedan predmet, ali se na višoj razini (katkad tek u srednjoj školi) razdvajaju u zasebne predmete. Zanimljivo je da učenici u višim razredima osnovne škole imaju, jednom tjedno, školski sat s kvalificiranim profesionalnim savjetnicima. K tomu, učenici borave dva tjedna na kakvu radnom mjestu da bi učili o svijetu rada i provjerili vlastito mišljenje ili predrasude o različitim zanimanjima. Svrha je profesionalnoga usmjeravanja, uz ponudu informacija i individualizirane pomoći, umanjiti ili otkloniti pogrješne odluke o dalnjem obrazovanju prije negoli i pomoći prije nego što učenik donese konačnu odluku o tome, za svoje daljnje obrazovanje.

Riječ-dvije o finskim nastavnicima

Sve je u Finskoj podređeno učeniku i njegovoj aktivnoj ulozi u odgojno-obrazovnom procesu. Od 1978. godine svi nastavnici u Finskoj imaju zvanje magistra, a program njihovih studija zasniva se na sklopu teorijskoga i praktičnoga znanja i obveznoga istraživačkog rada. Nastavnici u Finskoj prije svega savjetnici i vodiči tijekom učenja, a nikako prenositelji informacija i definicija. Njihova primarna

• Školska blagovaonica

• Prostor za učenički odmor

uloga, poglavito u osnovnoj školi, poticanje i razvijanje učenikove radoznalosti i želje za znanjem. Stoga je logično što je smisao ili svrha nastave u finskim školama stjecanje znanja, a ne ocjenjivanje znanja. Rekoh kako u finskim školama nema usmenoga ispitivanja, ali zato njihove škole, obiluju razgovorima i raspravama s učenicima te poticajima koji navode na razmišljanje i zaključivanje. Sve je podređeno temeljnemu zadatku – da se svakomu učeniku osigura individualna pažnja, a što je i razlog odjelima s manjim brojem učenika. U školama je digitalni administracijski sustav, pa je tako na mrežnim stranicama škole i raspored sati, popis učenika po razredima, svakodnevno ažurirani podatci o prisutnim i odsutnim učenicima viših razreda, raspored pismenih provjera (testova), uspjeh na ispitima i kratak nastavnikov komentar ili dojam o uspjehu na ispitima. Pristup školskoj mrežnoj stranici imaju učenici i njihovi roditelji. Škole odišu opuštajućim mirom i redom, nema buke ili nereda. Učenici i nastavnici često zajedno jedu i opušteno razgovaraju, osobito u školskom restoranu gdje i nastavnici, mogu jesti ako žele.

Finske su mi kolege spomenule Una Cygnaeus (1810. – 1888.), oca ili tvorca finske osnovne škole koji je govorio da su u školama uvijek najbolji oni razredi gdje učenici govore više od nastavnika. To je već tada ukazivalo na različitost u pristupu radu. Primjerice, svi koji u nas predaju Hrvatski jezik u sedmom razredu uglavnom su u isto vrijeme na istim nastavnim temama. Takve podudarnosti u nastavnom programu nema u finskim školama jer svaki nastavnik sam sebi određuje koliko će se zadržati na pojedinim nastavnim jedinicama ponajprije vodeći brigu o napredovanju učenika, stoga prati njihov tempo.

U finskoj školi gotovo i nema klasične frontalne nastave, nema stalnoga ispitivanja za ocjenu, nema gomile domaćih radova, njihovi udžbenici (s mnoštvom nepotrebnih podataka) ne nalikuju na enciklopedije, nema stresa ni u nastavnika ni u učenika kao kod nas. Sve je nekako lepršavo, šareno iako se doima neorganizirano. Ali nije – upravo je suprotno. I to je ono na čemu im ja najviše zavidim. Ni nastavnici ni učenici ne izlaze iz škola frustrirani, neraspoloženi i ljuti. Problema ima, ali ih Finci u svojoj posvećenosti onomu što rade rješavaju s osmijehom na licu, ne okrivljujući druge za njih.

Još bih mnogo mogla pisati o Fincima i njihovu obrazovnom sustavu, toliko drukčijemu od našega. Drukčiji kao što nam je drukčiji i različit mentalitet. Finčci nikada ne će reći kako je njihov sustav najbolji na svijetu, to nije u njihovoj kulturi ili mentalitetu, ali će rado govoriti koliko im je obrazovanje važno, i to kao onaj dio njihova bića koji im nitko ne može oduzeti.